

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Struktura feudální držby Plzeňského kraje
v pobělohorského období**

Tereza Netrhová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor České dějiny

Bakalářská práce

**Struktura feudální držby Plzeňského kraje
v pobělohorského období**

Tereza Netrhová

Vedoucí práce:

PhDr. Jan Lhoták, PhD.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, srpen 2017

.....

Poděkování: Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce za odborné vedení, podnětné připomínky a rady, které mi byly při tvorbě práce velkým přínosem.

Obsah

1	Úvod.....	6
2	Pozemkové vlastnictví českých stavů v pobělohorském období.....	8
2.1	Městský stav.....	9
2.2	Panský a rytířský stav	10
2.3	Pobělohorské konfiskace	16
3	Vymezení Plzeňského a Klatovského kraje.....	17
3.1	Vznik krajů.....	17
3.2	Plzeňský kraj po roce 1618	18
3.3	Územní vymezení Klatovského kraj po roce 1741	21
4	Struktura feudální držby podle berní ruly, tereziánského katastru a Schallerovy topografie.....	22
4.1	Berní rula Plzeňska (1654).....	23
4.2	Analýza berní ruly.....	24
4.3	Tereziánský katastr (1757).....	26
4.4	Analýza tereziánského katastru.....	27
4.5	Topografie Jaroslava Schallera (1789)	30
5	Porovnání feudální držby Plzeňského a Klatovského kraje	31
5.1	Panský stav.....	31
5.2	Rytířský stav	32
5.3	Stav městský	32
5.4	Stav duchovní.....	33
6	Závěr	35
7	Seznam použité literatury a pramenů	36
8	Resumé.....	38
9	Přílohy.....	39

1 Úvod

Plzeňský kraj byl vždy jedním z nejvýznamnějších krajů království Českého. Plnil nejen funkci obrannou s množstvím zeměpanských i šlechtických sídel, která chránila proti vpádu nepřátelských vojsk ze západu ale také funkci obchodní, protože krajem vedly významné obchodní stezky do německého Bavorska přes královská města Plzeň, Klatovy, Sušici nebo Domažlice. O rozvoj kraje se také zasloužily významné kláštery, cisterciácký u Nepomuku, benediktýnský v Kladrubech nebo ženský premonstrátský v Chotěšově.

Ve své bakalářské práci se prostřednictvím pramenů hromadné povahy pokusím kvantitativně vyjádřit, jak se měnila struktura feudální držby jednotlivých stavů na území Plzeňského kraje. Konkrétně půjde o charakteristiku rozložení držby v polovině 17. století, první polovině 18. století a na sklonku 18. století a následnou komparaci všech tří období na základě stavovské příslušnosti majitele příslušného feudálního celku a počtu na něm žijících usedlých. Nepůjde jen o to stanovit, který ze stavů měl vlastnictví nejrozsáhlejší či naopak nejomezenější, ale také o hledání příčin v širším rámci českých dějin. Prvním obdobím je doba pobělohorská, kde jsem ke zjištění údajů čerpala z berní ruly, která obsahuje údaje zapsané mezi lety 1654–1655. Druhé období je první polovina 18. století přesněji rok 1757, kdy byl v Čechách vydán Tereziánský katastr, který byl rozdělen na rustikál, tedy pozemky v dědičném vlastnictví poddaných za určitý poplatek nebo jinou úhradu a dominikál, pozemky v přímém vlastnictví vrchnosti, kterou pro ni obdělávali poddaní. Posledním obdobím byl rok 1789, ve kterém byly vydány topografie krajů českých zemí sepsané Jaroslavem Schallerem. Zde však nastal problém, jelikož tyto topografie neobsahují soupis usedlých na jednotlivých panstvích pouze počet domů na těchto panstvích. Proto jsem v tomto období mohla porovnat pouze počet panství jednotlivých stavů.

Dalším problémem byla měnící se rozloha Plzeňského kraje, protože v roce 1751 se z něho císařským reskriptem vyčlenil kraj Klatovský. Jelikož jsem nemohla v Berní ruli přesně stanovit která panství se nachází v Plzeňském a které v Klatovském bylo nutné v následujících dvou obdobích porovnat údaje nejen v Plzeňském ale i Klatovském kraji. Hlavními zdroji pro zpracování bakalářské práce byly tři díly Berní ruly pro Plzeňský kraj. První díl *Berní rula sv. 23, Kraj Plzeňský I.* sestavený Marií Doležalovou obsahuje popis kraje, postup visitace při sestavování berního rukopisu a soupis pozemkového majetku církevních institucí a první část soupisu pozemků vyšší šlechty. Další dva díly ruly *Berní rula sv. 24, Kraj Plzeňský II.* a *Berní rula sv. 25, Kraj Plzeňský III.* byly sestaveny Magdou Zahradníkovou a Ivou Čadkovou a obsahují druhou část soupisů majetkové držby vyšší šlechta a pozemky příslušníků nižší šlechty. Abych mohla porovnat, jak se majetkové vlastnictví a počet usedlých na nich žijících v Plzeňském kraji měnilo ve stanovených časových obdobích bylo nutno čerpat z další berních či kartografických rukopisů. Jedním z nich byl *Tereziánský katastr český. Sv. 2, Rustikál kraje K-Ž* sestavený Alešem Chalupou, druhým zdrojem byly Topografie Jaroslava Schallera díl devátý a dvanáctý *Topografie des Königreichs Böhmen. Neunter Theil Pilsner Kreis, Topografie des Königreichs Böhmen. Zwölfter Theil Klattauer Kreis.* K přiblížení, jak v pobělohorském období vypadal stav panský a rytířský a jak hospodařili se svými pozemky jsem použila dvě knihy Václava Bůžka *Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty* a *Nižší šlechta v politickém systému a kultuře předbělohorských měst*, dále monografie *Svět české aristokracie (1500-1700)* od Petra Maří a *Dějiny hmotné kultury. Díl II (1). Kultura každodenního života od 16. do 18. století* od Josefa Petráně.

U stavu městského jsem čerpala stejně jako u ostatních stavů z knihy *Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty* a z článku *Města a vesničky poddaní v pobělohorské době napsaného* Jiřím Mikulcem publikovaném ve sborníku *Česká města v 16.–18. století*.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola se zabývá přiblížením jednotlivých stavů panského, rytířského a městského, jejich majetků a vztahu těchto pozemkových vlastníků ke svým poddaným. Dále je tato kapitola věnována konfiskacím, které pozemkové vlastníky postihli nejdříve po Bílé Hoře a následně po celé pobělohorské období. Druhá kapitola se věnuje historickému a kartografickému vymezení nejen Plzeňského kraje ale i kraje Klatovského, jelikož v roce 1741 došlo císařským reskriptem Marie Terezie k jeho vyčlenění. Třetí kapitola podrobně sleduje rozbor jednotlivých berních spisů, a to Berní ruly, Tereziánského katastru a Topografií Jaroslava Schallera. Dále jsou zde zachyceny studie jednotlivých pramenů, při kterých byly sepsány počty usedlých na panstvích a počty panství podle jednotlivých stavů a tabulky zachycující výsledky těchto studií. V poslední čtvrté kapitole jsem pomocí tabulek porovнала počty usedlých a panství ve třech stanovených období jednotlivě u každého stavu.

2 Pozemkové vlastnictví českých stavů v pobělohorském období

Třicetiletá válka, především její poslední fáze přinesla obrovské zpusťošení českých zemí. V Čechách bylo úplně vypáleno 215 zámků, 80 měst a 813 vesnic. Ještě v roce 1864 ležela podle nejvyššího kancléře českého království Františka Oldřicha Kinského jedna třetina půdy ladem. Dále v důsledku dlouhých válek, hladomorů a náboženské migrace poklesl počet obyvatel v Čechách z 1 700 000 na 930 000, také byly vylidněny rozsáhlá území, které následně zpustly.¹

¹ RYCHLÍK, Jan, PENČEV, Vladimír, *Od minulosti k dnešku. Dějiny českých zemí*, Praha 2014, s. 227.

2.1 Městský stav

Města v raném novověku byla podle svého právního postavení dělena do několika skupin. Nejpočetnější skupinu představovala města vrchnostenská a poddanská, které vlastnila pozemková vrchnost, nejčastěji příslušníci vyšší šlechty. Méně početná byla skupina měst královských, která používala politických práv městského stavu. Zvláštní skupinu tvořila města věnná a horní. Dále také rostl počet měst komorních, která byla pod přímou správou krále. Města mohla svůj právní status změnit, a to vykoupením z poddanství a zařazením do skupiny měst komorních nebo královských. Naopak města královská se mohla zástavou a následným prodejem dostat do rukou pozemkových vrchností. Velkou ránou pro města byla třicetiletá válka spojená s okupací, pobyty vojsk, epidemiemi a emigrací nekatolíků. Odhadem lze říci, že po jejím skončení zůstala v českých královských městech jedna třetina domů pustých. Na svou předválečnou úroveň se města poddanská dostala koncem 17. století, města královská se z tohoto úpadku vyňala až v první polovině 18. století.²

V pobělohorské době se řada měst královských nacházela v roli pozemkové vrchnosti. O postavení poddaných na městských statcích se starší literatura zmiňuje jako o lehčím, než na statcích šlechty. Avšak i zde existovala určitá možnost stížností při zacházení s poddanými, jelikož i na městských panstvích byly tendence ke zvyšování robotního zatížení poddaných. Pozemkovými vlastníky v této době byla i velká a bohatá města poddanská.³ V Plzeňském kraji byly pozemkovými vlastníky městského stavu především města královská. Jednalo se o Plzeň, Klatovy, Rokycany, Domažlice a Stříbro.

² BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty*, Praha 2010, s. 121–123.

³ MIKULEC, Jiří, *Města a vesničtí poddaní v pobělohorské době*. In: *Česká města v 16.–18. století*, Praha 1991, s. 141–143.

2.2 Panský a rytířský stav

Šlechta se začala v Českých zemích formovat v průběhu 12. a 13. století, kdy se vrstva velmožů vymezila na základě dědičné pozemkové držby a ideologie zemského práva. Jednou z nejdůležitějších podmínek k zformování šlechty bylo vlastnictví pozemků. Česká šlechta zůstala vyhraněnou částí společnosti od svého vzniku až do minulého století a její privilegované mocenské či společenské postavení se v Čechách tokem času měnilo, vždy však zůstala podmíněna svou pozemkovou držbou. Šlechta sama sebe definovala na základě práva, společenského povstání, tradicí a společně sdíleného hodnotového kodexu. Opírala se o svou moc a výlučnost, v první řadě to byl majetek, dále pak panování nad poddanými a příjmy, které jí z toho plynuly. Na základě majetku se navzájem vymezovaly i jednotlivé vrstvy šlechtické společnosti.⁴ Po Obnoveném zřízení zemském v roce 1627 došlo k výrazné změně šlechtické hierarchie, která se ustalovala po celé 17. a 18. století. Udělováním titulů a stavovské povyšování se pro císaře Ferdinanda II. stalo prostředkem k sociálnímu přeskupení české šlechty a nahrazením nepohodlných vůdců opoziční šlechty novou loajální elitou z řad českého katolického panstva. Byla zavedena nová titulatura, podle níž se urozený stav daleko více rozvrstvil. Po roce 1627 někdejší český panský titul poklesl na úroveň titulu svobodného pána, proto došlo k jeho snížení. Udělování vyšších titulů nevedlo k utváření nových stavů, česká šlechta se i nadále dělila na panský a rytířský stav, avšak vévodové, hrabata a knížata se stali privilegovanými členy panského stavu. Zřetelným projevem zavádění nové titulatury bylo výrazné navýšení hraběcích rodů.⁵

⁴ MAŤA, Petr, *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004, s. 116.

⁵ BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty*, Praha 2010, s. 88–90.

Zatímco v pobělohorské desetiletí se tímto titulem honosila je velmi malá skupina vysoce loajální šlechty, na konci 17. století již mezi hrabata náležely všechny významné předbělohorské šlechtické rody, které zůstaly v českých zemích. V roce 1741 hrabata tvořila dokonce téměř sedmdesát procent členů panského stavu. V této době došlo také k zjednodušení titulatury nižší šlechty, jelikož se začalo udělovat jen prosté šlechtictví a rytířský stav. Souviselo to s proměnou skladby tohoto stavu, kdy se staré rytířské rody buď postupně povýšily mezi svobodné pány či hrabata, nebo naopak přišly o svůj majetek i společenské postavení a zmizely mezi neurozenými.⁶

Podíl šlechty na složení obyvatelstva v období raného novověku postupně klesal. Jak dokazuje Tabulka 1 tvořilo kolem roku 1600 českou společnost pouhé jedno procento šlechticů, 216 pánů a 1131 rytířů. Úbytek šlechty pokračoval i v první polovině 17. století, i přestože se v českých zemích v důsledku vymírání starých rodů, válce a následné emigraci usazovali příslušníci cizí šlechty. Panský stav díky tomuto přílivu nové šlechty výrazně posílil. Na rozdíl od panského stavu se řady rytířů v letech 1603–1656 zmenšily o více než polovinu. Odhaduje se, že roku 1656 žilo v Čechách 293 pánů a 587 rytířů. V polovině 18. století začal být počet šlechticů statisticky sledován, kdy v druhé polovině tohoto století tvořila šlechta pouhou jednu desetinu procenta.⁷

Tabulka 1 Počet šlechtických vrchností a jejich podíl na celkovém pozemkovém majetku Čechách (v procentech poddaných)⁸

	1603	1615	1656	1741
Panský stav	216 (45 %)	197 (45 %)	293 (60 %)	279 (?)
Rytířský stav	1131 (35 %)	977 (31 %)	587 (10 %)	238 (?)
Celkem	1347	1174	880	517

⁶ BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty*, Praha 2010, s. 90.

⁷ Tamtéž, s. 80–81.

⁸ MAŤA, Petr, *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004, s. 159.

Pokud se podíváme na původ české šlechty, převažovala zde ještě v polovině 17. století šlechta „domácí“ tj. předbělohorská. Majetek obou skupin byl však již v této době na stejné úrovni. Na vrcholu společnosti stálo dvanáct nejbohatších rodů, k nimž patřili z domácí šlechty např. Slavatové nebo Černínové. Z té zahraniční se jednalo především o Eggenbergy či Gallase. Za touto skupinou stálo dalších patnáct rodů s majetkem 500–900 usedlými, která se také dělila mezi domácí a zahraniční. V první polovině 18. století byl již rozklad rytířstva dovršen, roku 1741 reprezentoval majetek nižší šlechty pouze 3 procenta feudální majetku v Čechách. V této době pokračoval také příliv nové cizí šlechty, která nahradila vymřelé domácí rody.⁹

Pozemkový majetek šlechty zahrnoval nejen samotné vlastnictví pozemků nebo nemovitostí, ale také panování nad poddanými osobami, které obývali a hospodařili na těchto pozemcích. Veškeré statky, panství, dominia, majetková a vrchnostenská práva lze shrnout pod pojem patrimonium. Pozemkový majetek v tomto významu zahrnuje jak přímé vlastnictví panských pozemků, tak panování nad poddanými, jak šlechtická sídla, tak vesnice a poddanská města na jeho panství, jak příjem z provozu vrchnostenského hospodaření, tak o rentu, kterou poddaní odváděli své vrchnosti. Prameny hodnotící majetkové zázemí české šlechty se opírají o evidenci pozemkového vlastnictví, která vycházejí většinou z berních rejstříků nebo berních rul. Další důležitou věcí, kterou je třeba o majetku české šlechty zmínit je forma majetkoprávní patrimoniální držby, jelikož právní vztah šlechty k jejich pozemkům mohl mít různou kvalitu.¹⁰

⁹ PETRÁŇ, Josef a kol., *Dějiny Československa 1. Do roku 1948*, Praha 1990, s. 630.

¹⁰ MAŤA, Petr, *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004, s. 118–119.

Nejstabilnějším vlastnictvím byla tzv. alodní držba, tedy majetek podléhající dědickému právu. Rozdílná byla forma lenní neboli manská podřízena různým omezením a odlišné jurisdikci. V českých zemích šlo spíše o okrajovou záležitost, avšak šlechta mohla vstoupit do lenních vztahů, pokud držela jakékoliv pozemky v zahraničí. Třetí a poslední forma byla držba zástavní neboli zápisná. Jednalo se dočasné svěření pozemků novému držiteli, který za něj vlastníkovvi vyplatil určitý obnos. Původní majitel si ponechal právo zastavený majetek znovu po určité době znovu vyplatit. Tyto typy majetkoprávního vztahu existovali v raně novověkém zemském právu. V Čechách patřila po celé 16. a 17. století šlechtického živlu naprostá většina pozemkového majetku pohybující se okolo 70–85 procent. Avšak šlechtické statky neustále střídali své majitele, byly předmětem neustálých sporů a jen málokterý zůstal po obě století v držení jednoho rodu. Jako příklad lze jmenovat panství Velhartice v jihozápadních Čechách, které provázely ustavičné prodeje a koupě, odnímání panství pro dluhy, jeho dělením i konfiskace, které následovali po porážce v bitvě na Bílé Hoře.¹¹ Šlechta v českých zemích byla po celý raný novověk majetkově rozčleněna. Lze říci, že stavovské příslušníci většiny české šlechtických rodin odpovídala také jejich bohatství. V 16. století rytířský stav vlastnil o něco méně pozemků než páni, ačkoliv byl několikanásobně početnější. Podle berního registru z roku 1557 držel průměrně bohatý pán jedenáctkrát větší majetek než průměrný rytíř. V letech 1603 až 1615 se tento rozdíl sice poněkud zmírnil, kdy každý průměrný panský majetek byl zhruba sedmkrát větší.

¹¹ MAŤA, Petr, *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004, s. 121–122.

V druhé polovině 17. století se znovu dostal tento stav na původní hodnoty, když v roce 1656 byl průměrný panský majetek zhruba dvanáctkrát větší než majetek rytířstva. Jde však pouze o přibližné údaje, ve skutečnosti se mezi rytíři nacházeli rodiny, jejichž majtkové zázemí vysoce převyšoval ostatní. Příkladem byl rod Trčků z Lípy, jež patřil v předbělohorském období k patnácti nejzámožnějším rodům Království českého. Přestože Trčkové vlastnili rozsáhlá panství v jihovýchodních, východních a severovýchodních Čechách až do konce 16. století náleželi do rytířského stavu a do stavu panského neměli důvod vstoupit. Rovněž po bitvě na Bílé hoře lze vysledovat jistou úměrnost mezi hierarchickým postavením šlechty a jejím majetkem. Rozložení titulů podle majetku bylo zřejmé již v době berní ruly roku 1656. Ještě výrazněji se pak úměra mezi majetkem jednotlivých šlechtických rodin a jejich sociálním statutem projevovala před polovinou 18. století. Historickým vývojem, který měl kořeny v husitském období byla šlechtická pozemková držba v českých zemích po celý raný novověk velmi významná a neklesla pod dvě třetiny z celkové rozlohy země. Ve vztahu šlechty a jejího majetku se postupem času vyvíjeli určité tendence. Šlo především o soustředění panství do rukou omezeného počtu vlastníků, mezi nimiž měly převahu knížecí a hraběcí rodiny. Význam mezi pozemkovými vlastníky zcela ztratili příslušníci nižší šlechty, kteří z části přestoupili do řad šlechty vyšší, ztrátou svých držeb zmizeli v prostředí měst, nebo se jejich obživou stala vojenská služba.¹²

¹² BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty*, Praha 2010, s. 98–100.

Při zaobíráním se feudálním pozemkovým majetkem, je nutno zmínit, jak s ním většina šlechty nakládala. V 16. až 18. století žila naprostá většina obyvatel ve venkovských oblastech, lze tedy říci, že správa panství byla základem veškeré organizace života. Obyvatelstvo především v poddanském vztahu sídlilo na vesnici a městečkách v rámci dominia, jen neopatrné procento tvořily skupiny svobodných příslušníků drobné šlechty a svobodníků bez poddaných. Při destabilizaci a vyliďňování venkova v dobách válečného pustošení, jež tvořilo podstatnou část 15. století, mohlo šlechtě pomoci k hromadění majetku, ten však nebyl ještě základem velkostatkářského hospodářství. Do soustavy velkostatku patřilo vše, co organizovala feudální správa v hranicích panství. Toto podnikání v 16. století a v 1. polovině 17. století nezajistilo šlechtě trvalou hospodářskou stabilitu. Příjmy z panství nebyly velké a vlivem dluhů a úvěrů stačily tyto alespoň k reprezentaci odpovídající politickému vlivu, stále však hrozilo riziko propadnutí statku do rukou věřitelů. Šlechta od sklonku 15. a 16. století získávala drobné statky s dvory zemanů, neměli tu však nejvhodnější podmínky ani objekty pro chod velkostatkářského podnikání. Optimální podmínky měla skupina necelých tří procent feudálů s více než pěti sty usedlostmi na jedno dominium. V roce 1615 byla největší panství v Čechách v rukou 13 šlechtických rodin, královské komory a církevních institucí. Obsáhla téměř čtyřicet procent všech poddaných usedlostí v zemi a slušelo se, aby každý z jejích vlastníků měl celý rezidenční systém s nezbytným vybavením na úrovni odpovídající jeho prestiži.¹³

¹³ PETRÁŇ, Josef, *Dějiny hmotné kultury. Díl II (1). Kultura každodenního života od 16. do 18. století*, Praha 1995, s. 359–361.

Výnosy z patrimonií byl v 16. a 17. století základní příjmovou složkou české aristokracie, avšak výrazně se v této době změnila jeho výše i jeho struktura. Ve skladbě těch příjmů, které čeští aristokraté získali ze svých panství, soustavně klesal význam poddanské renty, a naopak vzrůstal podíl obratu z hospodářsko-podnikatelských aktivit. Cílem tohoto hospodářství bylo zvýšení peněžních příjmů, hlavním prostředkem pak uvedení výrobků na trh, tak ovšem česká šlechta vstoupila na území městského stavu. Aktivní hospodaření, neb přímo podnikání totiž ohrožovalo odbytové možnosti královských měst podryvalo to jejich ekonomiku. Přes odpor královských měst se však aristokratům postupně podařilo zformovat vlastní tržní systém v rámci svých poddanských měst a městeček.¹⁴

2.3 Pobělohorské konfiskace

Pokud se zabýváme pozemkovým majetkem jednotlivých stavů po třicetileté válce je třeba zde zmínit pobělohorské konfiskace, které některé příslušníky českých stavů postihly negativně, někteří z nich naopak těžili. Roku 1622 vydal císař tzv. Generální pardon, tím se zřekl práva fyzicky trestat další účastníky povstání, avšak s podmínkou, že přijmou majetkové tresty. Tyto konfiskace postihly valnou část české šlechty, především rytíře, a připravily města o téměř všechny pozemkový majetek. Odhadem tři čtvrtiny statků v Čechách změnilo svého majitele. Zkonfiskované velkostatky císař postoupil zadarmo, nebo za velmi nízké obnosy vojenským velitelům a příslušníkům dvora jako odměnu za věrné služby, zbytek připadl církevním institucím.¹⁵

¹⁴ PETRÁŇ, Josef, *Dějiny hmotné kultury. Díl II (1). Kultura každodenního života od 16. do 18. století*, Praha 1995, s. 359–361.

¹⁵ PETRÁŇ, Josef a kol., *Dějiny Československa 1. Do roku 1948*, Praha 1990, s. 628.

Šlechta ani města, kterých se konfiskace týkaly nebyly schopny vzmoci se ke společnému odporu, jak vojenskému, tak právnímu. Mnozí šlechtici nečekali na císařův trest a odešli do emigrace, ponechávajíc své statky na pospas bělohorským vítězům. Konfiskace nebyly sociálně omezeny na určitou konkrétní společenskou vrstvu. Naopak byly procesem, který přímo zasáhl celou společnost bělohorského období: aristokracii, církve, města i širé masy jejich poddaných. Přestože se v konfiskačních aktech nachází nespočetné statky a dvory rytířů, šlo především o velká dominia nejbohatších a nejmocnějších českých aristokratů. Došlo také k transformaci šlechtické společnosti, jejich pozemkového vlastnictví ale i náboženská, sociální a jazyková struktura.¹⁶ V roce 1631 proběhla druhá vlna konfiskací, ze kterých opět těžila domácí prohabsburská katolická šlechta. K velkému přílivu zahraniční aristokracie dochází až po zabavení pozemkového majetku Albrechta z Valdštejna roku 1634.¹⁷

3 Vymezení Plzeňského a Klatovského kraje

3.1 Vznik krajů

První zmínky o vzniku krajů se datují do poloviny 13. století, kdy za panování Přemysla Otakara II. bylo stanoveno pevnější rozdělení země na kraje jakožto správní jednotky. Do čela krajů byli stanoveni 2 popravčí, kteří zajišťovali pořádek. V době vlády Karla IV. se pokračovalo v budování krajského zřízení ovšem s vzrůstající mocí panovníka, to se změnilo za vlády jeho syna Václava IV. kdy narůstala moc feudálů. Při počátku husitské revoluce se dohodl císař Zikmund o vytvoření tzv. Landfrýdů podle jednotlivých krajů. Z tohoto pokusu zbyl po určitou dobu pouze landfrýd plzeňský, ve kterém se sjednotili všichni katoličtí pánové. Jedním z výsledků husitské revoluce bylo vytvoření krajských obcí, do jejichž čela byli voleni krajští hejtmané při krajských sjezdech.

¹⁶ KNOZ, Tomáš, *Pobělohorské konfiskace: moravský průběh, středoevropské souvislosti, obecné aspekty*, Brno 2006, s. 24–25.

¹⁷ PETRÁŇ, Josef a kol., *Dějiny Československa 1. Do roku 1948*, Praha 1990, s. 628.

Za vlády krále Jiřího z Poděbrad se počet krajů ustaluje a existuje zde celkem 14 krajů: Bechyňský, Boleslavský, Čáslavský, Hradecký, Chrudimský, Kouřimský, Litoměřický, Plzeňský, Prácheňský, Podbrdský, Vltavský, Rakovnický, Slánský, Žatecký. Tento počet zůstává bez větších územních změn až do roku 1714. Důležitým mezníkem byl rok 1508 kdy se na zemském sněmu uznal městský stav krajské hejtmany a naproti tomu šlechta uznala městskému stav sněmovní hlas, to se změnilo v roce 1547, kdy při kapitulaci stavů byl městský stav zbaven některých svých výsad. Když započala třicetiletá válka bylo navrženo rozdělení krajů do tzv. čtvrtí, který byl sice schválen císařem v roce 1630 ale k jeho realizaci nikdy nedošlo, i když se znovu v roce 1647 jednalo o jeho schválení, znovu neúspěšně. Roku 1714 došlo v Čechách k redukci krajů z důvodu plánované berní reformy. Kraje měly být rozděleny tak aby byly všechny poměrně stejně velké a aby bylo mezi jednotlivými částmi kraje dobré spojení. Ze čtrnácti krajů nově vzniklo dvanáct. Hranice krajů se mezi léty 1654–1850 prakticky neměnily, jelikož bylo obtížně převádět jednotlivé panství a statky z jednoho kraje do druhého.¹⁸

3.2 Plzeňský kraj po roce 1618

Většina západních Čech patřila již v prvopočátcích krajského zřízení v Českých zemích do kraje Plzeňského. Postupně do něj byly začleněny Klatovsko, Domažlicko, Měžsko a Tachovsko, které mělo dob Rudolfa II. určitou míru samostatnosti. V 16. století se kraj rozšířil o několik panství z Loketska, ale díky velké rozlehlosti Plzeňska byly tyto po nějaké době vráceny Loketsku.¹⁹ Pro Plzeňský kraj znamenala Třicetiletá válka značné přesuny ve vlastnictví panství a statků. V roce 1618 po vpádu císařských vojsk do Čech byly rebelům zabavovány jejich panství a statky, které byly posléze zastavovány či prodávány.

¹⁸ MACEK, Jaroslav, ŽÁČEK, Václav, *Krajská správa v českých zemích a její fondy*, Praha 1958, s. 7–33.

¹⁹ Tamtéž s. 209–210.

Toto jednání probíhalo i v Plzeňském kraji, kdy z velkých dominií bylo panství chotěšovské dáno do užívání hraběti z Mansfeldu, dále byla zabavena Opálka a další statky Jana z Klenového. Tyto statky byly po válce vráceny bývalým majitelům. Nejhuře však byl postižen stav městský, kdy v Plzeňském kraji bylo zastaveno město Stříbro, město Tachov bylo zastaveno a následně prodáno, Domažlice ztratily chodské vesnice i další državy, stejně na tom byly i Klatovy a Rokycany. Panskému stavu bylo konfiskováno třicet procent držeb panstva a rytířský stav přišel o čtyřicet šest procent poddaných, kteří žili na jejich statcích. Nejlépe z pobělohorských konfiskací vyšlo duchovenstvo, které v Plzeňském kraji nepřišlo o žádná svá panství, naopak získalo panství Kačerov, jenž připadlo Plaskému klášteru.²⁰

Velmi názorný popis předbělohorského Plzeňska podal Pavel Stránský ve své knize *O státě Českém*. Stránský zde popisuje Plzeňsko jako rozvinutější obraz Klaudiánovy mapy, i když se nejednalo o moc přesnější či detailnější popis. Plzeňsko je pro Stránského především pět královských měst, o nichž neví kromě historie a rodáků velmi málo. Plzeň je po Kutné Hoře město nejslavnější, Klatovy jsou známy pro své plátno, Stříbro pro své pšeničné pivo, Domažlice je slavné pro včelařství, a nakonec Rokycany pro úrodnou půdu. Po těchto městech přechází Stránský na statky, kdy dochází k názoru, že komora královská zde nevlastní téměř nic, jen kdyby nutné bylo jsou zde bohaté a staré kláštery Kladruby, Chotěšov, Teplá a Pivoň. Dále jsou do popisu zahrnuty ještě feudální držby, ale pouze vyššího panstva. Rozloha Plzeňského kraje se tokem času znatelně měnila. Co se týče hranic Plzeňsko sousedilo roku 1654 s Loketskem, Žateckem, Rakovnickem, Podbrdskem a Prácheňskem na území Českých zemí a s Dolními Bavorsy, Horní Falcí a českým Chebskem na státní hranici.²¹

²⁰ DOLEŽALOVÁ, Marie, *Berní rula sv. 23, Kraj Plzeňský I.*, Praha 1952, s. 21–22.

²¹ Tamtéž s. 5–6.

Přesná hranice kraje roku 1654 vypadají takto: Postupující od nejnižnější obce Fleky západně od Nýrska tvoří jihozápadní hranici zemská hranice v Českém lese až k hoře Dyleň severně od Nového Mohelna. Zde opouští hranice České země a postupuje na sever, kde rozděluje Plzeňsko a Chebsko, aby poté v katastru Dolního Žandova již v Chebsku zahrnula na východ, překročila Císařský les nedaleko Mnichova u Mariánských Lázní a došla k říčce Teplé, kterou po několika kilometrech opouští. V území od Markartova až k panství Měchov a Brť sousedí Plzeňsko s Loketskem, v němž leží nejsevernější panství Falknov. Hranice mezi Plzeňskem a Žateckem vede severovýchodně kolem panství Toužim až k nejsevernější obci tohoto panství Český Chloumek a obrací se k jihovýchodu, přetíná horní tok řeky Střely, vynechává žateckou ves Pšov a u Manětína naráží na Manětínský potok, který se poté vlévá do Střely u Štichovic, kde tvoří přirozenou hranici mezi Plzeňskem a Žateckem, u Liblína až ke Zvíkovci přebírá tento úkol Berounka. U Zvíkovce opouští hranice kraje Plzeňského Rakovnicko, obrací se podél Podbrdská k jihu náhorní plošinou kolem Prašného Újezda, kde následně východně od Radnic obchází jižní podbrdské pohoří a postupuje k jihu, kde připojuje k Plzeňsku okres Rokycany a obrátivše se na východ i celý okres Blovice. Rozhraní krajů se přenáší z rovin do na hřbety západních Brd a vstupuje na území Prácheňska, postupujíc jihovýchodně umělými hranicemi dominií k hranici okresu Nepomuku a napříč okresem Plánice, jehož větší část patří do Prácheňska až k hranici okresu Klatovy. Nejnižnější obce Plzeňska tvořící enklávy v kraji Prácheňském, zasahují až k severnímu cípu kraje sušického, hranice obou krajů se obrací od obce Onen Svět k západu přes vrch Pernet a poté severozápadně k panství Dešenice přichází k bavorské hranici k výchozímu bodu.

Svou polohou hrálo Plzeňsko důležitou roly, co se týče spojení mezi Čechami a Německem. Vedly jím důležité stezky, dvě norimberské a dvě domažlické.²² První norimberská vedla z Prahy do Norimberku přes Beroun, Rokycany, Plzeň, Touškov, Stříbro a opouštěla Čechy severně u Přimdy. Druhá norimberská stezka se táhla z Norimberku přes Neustadt nad Nábou, Tachov, Teplou, Manětín do Prahy. Z Řezna do Prahy vedly dvě domažlické zemské stezky, z nichž jedna vedla přes Brod nad Lesy, Všeruby a Kdyni do Domažlic, druhá kratší přes Mnichov nad Lesy a Klenčí do Domažlic, odtud šly obě společně přes Plzeň až do Prahy. Císařským reskriptem z 23. ledna 1751 byl Plzeňský kraj rozdělen na dva kraje, a to Plzeňský a Klatovský, jimž se po určitou dobu říkalo podíly. Plzeňsko se přitom zmenšilo asi o jednu třetinu. K větším územním změnám mezi oběma kraji již do roku 1850 nedošlo. Na území kraje se nacházela tři královská města Plzeň, Rokycany a Stříbro.²³

3.3 Územní vymezení Klatovského kraj po roce 1741

Klatovsko bylo již v době předhusitské pokládáno někdy za samostatný kraj, jindy jako zvláštní správní celek rozsáhlého Plzeňského kraje. V seznamu krajů z roku 1407 je uvedeno Klatovsko jako samostatný. V předbělohorské době se dělilo Plzeňsko na jednotlivé obvody, ke kterým patřilo i Klatovsko. Císařským reskriptem z roku 1751 se od Plzeňského kraje oddělilo Klatovsko a vznikl tzv. podíl Klatovsko, tento název se zachoval až do 70. let 18. století. Po roce 1751 nedošlo v hranicích kraje k celkem větším územním změnám. V kraji se nacházela dvě královská města Klatovy a Domažlice.²⁴

²² DOLEŽALOVÁ, Marie, *Berní rula sv. 23, Kraj Plzeňský I.*, Praha 1952, s. 5–6.

²³ MACEK, Jaroslav, ŽÁČEK, Václav, *Krajská správa v českých zemích a její fondy*, Praha 1958, s. 210.

²⁴ Tamtéž s. 172.

František Palacký ve svém Popisu království českého uvádí, že se na Klatovsku nacházely tyto správní jednotky: Klatovy, Obytce, Plánice a Němčice, Zelená Hora, Podhůří, Nalžovy, Nový Čestín, Újezdec, Hradiště, Bernartice, Jindřichovice, Malonice, Tajaniv, Nemilkov, Čachrov, Chlístov, Mlazov, Kolínek, Klenové, Týnec a Běšiny, Bystřice, Lipkov, Miletice, Dlažov, Bezděkov, Tětětice, Chodový Újezd, Kopec, Horšovský Týn, Osvračín, Chotiměř, Přívozec, Nahošice, Kanice a Radonice, Chudenice, Drslavice, Červené Poříčí, Dolní Lukavice, Lužany, Přeštice, Příchovice, Merklín, Žinkovy, Měcholupy a Otín.²⁵

4 Struktura feudální držby podle berní ruly, tereziánského katastru a Schallerovy topografie

Tato kapitola je věnována třem nejdůležitějším pramenům použitým v této práci, jedná se o berní rulu, tereziánský katastr a Topografii Jaroslava Schallera. Cílem je vyjádřit jaké množství půdy vlastnily jednotlivé stavy. Protože zmíněné prameny nezachytily zkoumaný region plošnými údaji (pracovaly s dutými měrami), je nutno použít jako kritérium pro porovnání počet usedlých. Tento pojem je pojetí jednotlivých katastrů nejednotný, nicméně v obecné rovině ho lze definovat jako počet poddaných držících obytné stavení. Výsledky jsou shrnuty do tabulek. Pro berní rulu je uvedena následkem odlišností mezi správním uspořádáním v 17. a 18. století pouze jedna tabulka, u ostatních pramenů jsou uvedeny tři, první pro Plzeňský kraj, druhá pro kraj Klatovský, jelikož došlo k jeho vyčlenění z Plzeňska císařským reskriptem roku 1751.

²⁶ Třetí tabulka pak shrnuje oba kraje dohromady.

²⁵ PALACKÝ, František, *Popis království Českého*, Praha 1848, s. 365–387.

²⁶ MACEK, Jaroslav, ŽÁČEK, Václav, *Krajská správa v českých zemích a její fondy*, Praha 1958, s. 172.

4.1 Berní rula Plzeňska (1654)

Zemský sněm rozhodl roku 1651 o pořízení soupisu veškeré poddanské půdy v Čechách. Organizačně celou práci zajistil nově vytvořený úřad nejvyšších berníků, kteří měli dohlížet na všechny práce. Prvním pobělohorským katastrem se tedy stala berní rula z let 1653–1656. Pobělohorský rozvrat, emigrace nekatolických vrchností, vylidnění celých vesnic – všechny tyto okolnosti s sebou přinesly naprostý zmatek v berní evidenci. Vrchnosti ve svých berních přiznáních využívaly této situace a často vykazovaly jen zlomek skutečného stavu a počtu daní podrobeného obyvatelstva. Berní rula měla zachytit všechna poddanská hospodářství, k nim příslušející pole i stavy dobytka, načež z těchto i některých dalších údajů měla být stanovena berní sazba pro každou vesnici. Shromážděné údaje názorně ukazují, jak byla válkou zasažena pozemková držba, protože u každého panství je uveden počet pustých a nově usedlých usedlostí. Vlastní hospodáři jsou rozdělení do tří kategorií, na sedláky, chalupníky a zahradníky.²⁷ Rozdílná situace byla u měšťanů a to „*měšťané, jenž roli mají*“ a „*měšťané jež roly nemají*“.²⁸ Celou práci prováděla čtyřčlenná stavovská komise, kdy každá dostala několik sousedních krajů, v nichž měla navštívit nejen všechna dominia, ale i všechny vesnice, prohlédnout poddanská hospodářství, pole a dobytek. Tyto příkazy však nebyly dodrženy a členové komise se zhusta spokojili pouze s návštěvou sídel dominií, kde pořídili rulové zápisy podle vrchnostenských urbářů nebo podle přiznání domácích úředníků. Proto měl konečný spis daleko do dokonalosti, nedovedl najít spravedlivá hodnotící hlediska stanovit takové kalkulační zásady, které by spravedlivě postihly všechny oblasti českých zemí.

²⁷ DOSKOČIL, Karel, *Berní rula sv. 2, Popis Čech r. 1654: souhrnný index obcí, osad a samot k berní rule, Díl II.*, Praha 1953, s. 5–6.

²⁸ DOLEŽALOVÁ, Marie, *Berní rula sv. 23, Kraj Plzeňský I.*, Praha 1952, s. 8.

Proto se krátce po vydání objevily námitky proti berním, která většinou vymohla v příštích dvaceti letech revizitační řízení, která většinou vedla ke snížení berního základu. Snahou o nápravu měla být Kinského reforma z let 1682 až 1683, která však neodstranila všechny potíže.²⁹ Plzeňský kraj byl spolu s Loketskem posledním, který byl vizitován čtvrtou komisí, která tímto dokončila generální visitaci českých zemí. Inspekce proběhla v posledních dvou měsících roku 1654 a první čtvrtině roku 1655. Komise byla jmenována až tehdy, když bylo jasné, že není schopna vizitovat v tomto časovém období celé Čechy, proto jí bylo svěřeno Plzeňsko s Loketskem. První panství Plzeňského kraje, Brť a Měchov bylo navštíveno 18. září 1654, poslední panství bylo zapsáno 14. března 1655. Komise Plzeňského kraje provedla velmi dobrou práci, kdy v rámci celého kraje unikl komisařům pouze nepatrný zlomek rustikální půdy a berní rula je proto velmi cenným obrazem této části českých zemí.³⁰

4.2 Analýza berní ruly

Údaje v berní rule Plzeňského kraje jsou členěny do oddílů podle stavů. První svazek edice obsahuje panství církevních vrchností a část panství příslušející vyšší šlechtě. Jejich zbytek pokračuje ve svazku druhém. Třetí svazek je věnován statkům, které patřily rytířstvu, městům poddanským a královským.

Tabulka 2 Struktura feudální držby v Plzeňském kraji v roce 1654

rok 1654/55	počet panství	počet usedlých
stav panský	51	10 293 (57 %)
stav rytířský	117	3734 (20 %)
stav městský	15	1783 (10 %)
stav duchovenský	8	2383 (13 %)
celkem	191 usedlostí	18 193 usedlých

Tabulka č. 2 naznačuje několik zásadních skutečností. Předně, že při vyhodnocování údajů je nemožné porovnáním absolutního počtu panství. Podle něj by nejvíce půdy podléhalo stavu rytířskému.

²⁹CHALUPA, Aleš, *Tereziánský katastr český. Sv. 2, Rustikál kraje K-Ž*, Praha 1966, s. 5–6.

³⁰DOLEŽALOVÁ, Marie, *Berní rula sv. 23, Kraj Plzeňský I.*, Praha 1952, s. 16–17.

Jak ovšem můžeme zjistit podle počtu usedlých výraznou převahu v pozemkovém měl stav panský, který vlastnil padesát jedna panství. Lze tak říci, že nejčastější vrchností v Plzeňském kraji v polovině 17. století byla nižší šlechta. Co do počtu usedlých ale kontrolovala jen pětinu všech usedlých. V kraji zcela dominovala držba vyšší šlechty, disponovala více než polovinou všech usedlých. Nejmargiálněji je zde zastoupen městský stav, zastupuje ho pět měst královských se svými vesnicemi a také se zde nachází vesnice pěti měst poddanských.³¹ Duchovenstvo, i když nepočtené vlastnilo osm panství. Zastupovaly ho kláštery v Teplé, Kladrubech, Plasích a Chotěšově.³² Z tabulky č. 2 lze také říci, že v průměru nejvíce usedlých na jedno panství žilo na pozemcích v držení církve, jednalo se o 298 usedlých. Přibližně stejný počet usedlých na jedno panství žilo na pozemcích stavu panského a městského, kdy zde žilo v průměru 201 a 118 usedlých. Nejmenší počet obyvatel žil poté na statcích nižší šlechty, kdy počet usedlých na jedno panství činil 32. Budeme-li hledat panství s největším počtem usedlých, za panský stav to byla panství Švamberk (Krasíkov). Panství Švamberk patřilo panu Janu Fridrichovi, pocházejícímu ze západočeského panského rodu Švamberků.³³ Toto panství se rozkládalo na území dnešního okresu Tachov a zahrnovalo v sobě tři městečka a šedesát dva vesnic o celkovém počtu 861 usedlých.³⁴ Ze stavu rytířského byl co do počtu hospodářů největší statek Chodová Planá, která patřila panu Janu Albrechtovi rytíři z Heimhaussenu. Její pozemky ležely na území dnešních okresů Tachov a Cheb a jednalo se o jeden městys s osmi vesnicemi s počtem 241 usedlých.³⁵

³¹ ZAHRADNÍKOVÁ, Magda, ČADKOVÁ, Iva, *Berní rula sv. 25, Kraj Plzeňský III.*, Praha 2003, s. 1003–1068.

³² DOLEŽALOVÁ, Marie, *Berní rula sv. 23, Kraj Plzeňský I.*, Praha 1952, s. 62.

³³ MAŠEK, Petr, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Díl II. N-Ž*, Praha 2010, s. 345.

³⁴ ZAHRADNÍKOVÁ, Magda, ČADKOVÁ, Iva, *Berní rula sv. 24, Kraj Plzeňský II.*, Praha 2002, s. 580–610.

³⁵ ZAHRADNÍKOVÁ, Magda, ČADKOVÁ, Iva, *Berní rula sv. 25*, s. 770–774.

Duchovenstvo vlastnilo v Plzeňském kraji osm panství (viz tabulku č. 2), z nichž panství premonstrátského kláštera Teplá kalkulem usedlých převyšovalo všechna ostatní. Pozemky tohoto dominia v sobě zahrnovaly tři města, třicet devět vesnic s 983 usedlými³⁶ U stavu městského lze rozlišovat počet usedlých ve městě samotném a počet usedlých v držených vesnicích. Město Klatovy v letech 1654/55 obývalo 335 měšťanů. Avšak co do počtu usedlých, žijících ve vesnicích královských měst jednoznačně dominovalo město Plzeň se svými jednadvaceti vesnicemi a 213 usedlými³⁷

4.3 Tereziánský katastr (1757)

Po uvedení berní ruly v život roku 1656 se začaly ozývat protesty vlastníků některých panství, že jim byly vyměřeny velmi vysoké berně. I císařský dvůr ve Vídni byl nespokojen se stavovskou berní agendou. Roku 1711 byly stavové konečně přinuceni vyjít vstříc požadavkům dvora a přijaly usnesení o opravě dosavadní ruly. Prvním opatřením bylo vytvoření jedenáctičlenné komise, která přejala agendu nejvyšších berníků. Protože však nebylo možné použít staré a nevyhovující přiznání berní ruly, bylo potřeba vytvořit úplně nový katastr. Výhodiskem přípravy nového katastru mělo být především nové přiznání zdaňovaného majetku všech berních stran. Podle podrobných instrukcí měly jednotlivé feudální vrchnosti, města a duchovenstvo vypracovat pomocí formulářů svá berní přiznání. Tato pak byla posílána v letech 1713 až 1715 do kanceláře komise, kde byly zpracovány úředníky. Tyto práce se protáhly až do roku 1716. Mezitím započala další etapa sestavování katastru, kdy bylo vytvořeno několik čtyřčlenných komisí stejných jako při tvorbě berní ruly, a tyto v doprovodu vrchnostenských úředníků navštívily všechna dominia v přiděleném kraji. Na rozdíl od ruly probíhala šetření důkladněji, proto se práce nad katastrem protáhly na dvanáct let. Finální verze prvního tereziánského katastru vstoupila v platnost v roce 1748. Výsledek čtyřicetileté práce však neměl dlouhého trvání a již krátce po vstoupení katastru v platnost se opět jako u berní ruly objevily námitky.

³⁶ DOLEŽALOVÁ, Marie, *Berní rula sv. 23, Kraj Plzeňský I.*, Praha 1952, s. 238–271.

³⁷ ZAHRADNÍKOVÁ, Magda, ČADKOVÁ, Iva, *Berní rula sv. 25, Kraj Plzeňský III.*, Praha 2003, s. 1003–1068.

Mnozí majitelé panství nebyli spokojeni s výměrou berní a žádali novou vizitaci. Proto již na začátku padesátých let začaly nové práce na katastru. Opět byly vytvořeny komise, které v letech 1751–1753 objely jednotlivá panství. Vizitace byla tentokrát mnohem povrchnější a soustředila se především na půdní výnosy, nové podrobné vizitace probíhaly pouze tam, kde o to požádali majitelé dominií. Současně s projížděním krajů komisemi začala vznikat i evidence vrchnostenského majetku, známá jako *exaequatorium dominicale*. V roce 1756 byly oba rukopisy, rustikální i dominikální, uvedeny v platnost.³⁸

4.4 Analýza tereziánského katastru

Aby mohla být zjištěna struktura pozemkové držby Plzeňského kraje v době vydání tereziánského katastru, bylo nutno vytvořit seznam všech panství, která se v kraji nacházela a k jakému stavu náleželi jejich vlastníci. Oproti berní rule vyvstal dvojitý metodický problém. Tereziánský katastr tvoří dva elaboráty z různých let – zatímco rustikální katastr, z něhož byly využity údaje o počtu usedlých, vznikl ve druhém desetiletí 18. století (nejčastěji roku 1713) a jeho čísla se přejala do obou finálních elaborátů z let 1748 a 1756, je vrchnostenský katastr dílem přelomu 40. a 50. let. Z tohoto důvodu jsou analyzovaná čísla odrazem situace v první čtvrtině 18. století. Druhým metodickým problémem jsou změny ve správním uspořádání. Plzeňský kraj již v roce 1756 neměl stejnou rozlohu jako v roce vydání berní ruly, neboť se z něj vydělilo roku 1751 Klatovsko.³⁹ Jelikož nebylo možné z berní ruly zjistit panství příslušná ke Klatovsku a vyjmout je ze zkoumané oblasti kraje, bylo zapotřebí vytvořit tabulky shrnující strukturu feudální držby v období tereziánského katastru jak pro kraj Plzeňský, tak pro kraj Klatovský. Pouze sekundární potíží oproti berní rule je, že tereziánský katastr se již nečlenil podle jednotlivých stavů.

³⁸ CHALUPA, Aleš, *Tereziánský katastr český. Sv. 2, Rustikál kraje K-Ž*, Praha 1966, s. 5–7.

³⁹ MACEK, Jaroslav, ŽÁČEK, Václav, *Krajská správa v českých zemích a její fondy*, Praha 1958, s. 172.

Bylo tedy nutno nejdříve vytvořit seznam panství a poté ho rozčlenit podle stavů, ke kterým jejich vlastníci patřili – toho bylo dosaženo za pomoci rozlišení šlechtických titulů vlastníků těchto panství. Tabulka č. 3 vyjadřuje feudální držbu na Klatovsku, tabulka č. 4 je pak věnována Plzeňskému kraji, obě jsou poté shrnuty v tabulce č. 5. Všechny tabulky vychází z dat zachycených v Příloze č. 2.

Tabulka 3 Počet stavovských pozemků a usedlých na nich žijících v Klatovském kraji v první čtvrtině 18. století

	počet panství	počet usedlých
stav panský	40	7685 (79 %)
stav rytířský	38	791 (8 %)
stav městský	4	889 (9 %)
stav duchovenský	5	415 (4 %)
celkem	87	9780

Tabulka 4 Počet stavovských pozemků a usedlých na nich žijících v Plzeňském kraji v první čtvrtině 18. století

	počet panství	počet usedlých
stav panský	52	10 143 (64 %)
stav rytířský	28	772 (5 %)
stav městský	6	1227 (8 %)
stav duchovenský	9	3762 (23 %)
celkem	95	15 904

Tabulka 5 Počet stavovských pozemků a usedlých na nich žijících v Plzeňském i Klatovském kraji v první čtvrtině 18. století

	počet panství	počet usedlých
stav panský	92	17 828 (69 %)
stav rytířský	66	1563 (7 %)
stav městský	10	2116 (8 %)
stav duchovenský	14	4177 (16 %)
celkem	82	25 684

Jak můžeme vyčíst z Tabulky č. 5, roku 1757 vlastnil panský stav devadesát panství, což je skoro jednou tolik kolik jich vlastnil v roce 1654 kdy jich vyšší šlechta vlastnila jedenapadesát. Počet usedlostí nižší šlechty poklesl ze sto sedmnácti na šedesát šest, což neznamenal, že všichni tito ztratili své majetky. Jak je uvedeno v předchozí části práce, konkrétně v části o pozemkovém vlastnictví, mohlo se jednat o povýšení do vyššího stavu, tedy panského. Městský stav vlastnil v oblasti kraje Plzeňském a Klatovském deset držav a stav duchovní zde zastupovalo čtrnáct panství. Podobně jako u analýzy berní ruly i zde bych ráda uvedla kolik obyvatel připadlo průměrně na jedno panství, a to jak v Klatovském, tak Plzeňském kraji. V Klatovském kraji žilo v průměru na jedno panství nejvíce usedlých na pozemcích měst královských a poddanských, oproti tomu v Plzeňském kraji žilo v průměru nejvíce usedlých na pozemcích církve. Pokud na zjištěný trend nahlédneme z opačného konce, nejméně obyvatel v průměru žilo v obou krajích na statcích patřících nižší šlechtě Stejně jako u berní ruly, je i zde dobré zmínit panství, které alespoň co do počtu hospodářů vystupovala nad ostatní. Dominia zde zmíněná jsou vybrána z obou krajů, Plzeňského i Klatovského. Pokud se podíváme na stav panský, zde bylo co do počtu usedlých největším dominiem Bezdrůžice, Krasíkov, Ouštejn a Cebiv, které vlastnil kníže Tomáš z Löwensteinu, jehož rod pocházel z německého Saska⁴⁰ Z rytířského stavu lze zmínit statek Nahý Újezdec, jenž patřil paní Henigové z rodu Seeberg, který pocházel z Bavorska.⁴¹ Stejně jako v berní rule, dominují u duchovenského a městského stavu stejná panství: jde o panství Teplá patřící stejnojmennému premonstrátskému klášteru a u městského stavu je v popředí královské město Plzeň.

⁴⁰ MAŠEK, Petr, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Díl I. A-M*, Praha 2008, s. 578.

⁴¹ MAŠEK, Petr, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Díl II. N-Ž*, Praha 2010, s. 208.

4.5 Topografie Jaroslava Schallera (1789)

Posledním pramenem hromadné povahy použitým v této práci je topografie sepsaná Jaroslavem Schallerem. Schaller zde ale neuvádí počet usedlých ani hospodářů, jak tomu bylo u berní ruly nebo tereziánského katastru, ale namísto toho u každého dominia napsal počet domů v městech a vsích patřící k nim. Díky těmto okolnostem jsem bohužel nenašla způsob, jak porovnat počty usedlých, kteří žili na panstvích Plzeňského a Klatovského kraje v roce 1789 a ty z berní ruly nebo tereziánského katastru. Porovnat lze jen jak se měnil počet vlastníků panství příslušících k jednotlivým stavům. V tabulkách 6 a 7 je uveden Náboženský fond, který po zrušení klášterů a jezuitského řádu v roce 1773 převzal do správy panství těmto institucím náležející.⁴²

Tabulka 6 Pozemkové vlastnictví feudálů v Klatovském kraji v poslední čtvrtině 18. století⁴³

	počet panství
stav panský	31
stav rytířský	16
stav městský	2
duchovenstvo	1 usedlost Maltézského řádu
náboženský fond	2
celkem	53

Tabulka 7 Pozemkové vlastnictví feudálů v Plzeňském kraji v poslední čtvrtině 18. století⁴⁴

	počet panství
stav panský	31
stav rytířský	17
stav městský	3
duchovenstvo	1 usedlost Pražské kapituly
náboženský fond	5
celkem	57

Jak můžeme vyčíst z tabulek 6 a 7 nacházelo se v Plzeňském a Klatovském kraji celkem šedesát dva panství panského stavu, dále třicet tři statků rytířstva, pět měst královských a jedna usedlost patřící Pražské kapitule. Dále se zde bylo 7 panství Národního fondu, který podle Schallerovi Topografie převzal do správy bývalá panství zrušených klášterů.

⁴² BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty*, Praha 2010, s. 116.

⁴³ SCHALLER, Jaroslav, *Topographie des Königreichs Böhmen. Zwölfter Theil. Klattauer Kreis*, Praha 1789.

⁴⁴ SCHALLER, Jaroslav, *Topographie des Königreichs Böhmen. Neunter Theil Pilsner Kreis*, Praha 1789.

Rušení klášterů v českých zemích proběhlo po roce 1773 a přineslo rozsáhlé finanční a majetkové přesuny, zrušen byl i řád Jezuitů výnosem papeže Klimenta XIV.⁴⁵

5 Porovnání feudální držby Plzeňského a Klatovského kraje

V této poslední kapitole bych chtěla názorně ukázat a následně porovnat pomocí tabulek nejen jak se v určitých obdobích měnil počet pozemků u jednotlivých stavů v Plzeňském a Klatovském kraji, ale i počet usedlých, kteří na těchto pozemcích žili. V tabulkách 8 až 11 jsou použity údaje zjištěné z berní ruly, tereziánského katastru a topografií Jaroslava Schallera. U posledně zmíněného pramene, tedy topografií jsem nebyla schopna určit kolik usedlých žilo na pozemcích stavů na Plzeňsku a Klatovsku. Abych mohla srovnat, jak na tom s majetkovou držbou byly stavy v předbělohorském období s ostatními zvolenými obdobími jsem použila berní rejstříky vydané roku 1615.

5.1 Panský stav

V porovnání s početním zastoupením ostatních stavů a vrstev společnosti raně novověkých českých zemí byla vyšší šlechta jen velmi malou skupinou, která však disponovala rozhodující politickou mocí. Po bitvě na Bílé hoře se stav panský dostal do popředí a zcela zastínil stav rytířský.

Tabulka 8 Stav panský v Plzeňském a Klatovském kraji

	počet panství	počet usedlých
berní rejstříky	29	5298
berní rula	51	10 293
tereziánský katastr	92	17 828
Schallerovy topografie	62	/

Z tabulky 8 lze říci, že v Plzeňském kraji a později i v Klatovském kraji vlastnili příslušníci vyšší šlechty vždy vysoký počet pozemkového vlastnictví, které bylo hojně obděláváno jejich poddanými, kteří žili na těchto panstvích. Nejvíce pozemků vlastnili příslušníci vyšší šlechty v obou krajích v druhé polovině 18. století, jednalo se o celkový počet 92 panství. Naopak nejmenší počet pozemků drželo panstvo v době těsně předcházející bitvě na Bílé hoře, kdy vlastnilo pouhých 29 panství.

⁴⁵ 53 BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty*, Praha 2010, s. 116.

Celkově lze tedy říci, že panský stav sice vlastnil méně pozemků než například rytířstvo, avšak na jejich pozemcích hospodařil větší počet usedlých.

5.2 Rytířský stav

Rytířský stav byl velmi různorodý, mezi léty 1557–1615 ho v Čechách tvořilo asi 11 500 až 13 800 příslušníků rytířských rodin. V raném novověku se počet příslušníků rytířského stavu razantně zmenšoval, doházelo např. k vymírání rytířských rodů, ale i k povyšování členů rytířstva do stavu panského. Mezi léty 1641 až 1620 bylo přijato do stavu rytířského 215 erbovních rodin, tedy rodin, kterým panovník udělil erb a které později mezi se přijala korporace rytířů.⁴⁶

Tabulka 9 Pozemkové vlastnictví rytířského stavu v Plzeňském a Klatovském kraji

	počet panství	počet usedlých
berní rejstříky	154	6181
berní rula	117	3734
tereziánský katastr	66	1563
Schallerovy topografie	33	/

Stav rytířský měl od začátku až do druhé poloviny 17. století výraznou převahu v pozemkovém vlastnictví v Plzeňském i Klatovském kraji. Ale na rozdíl od panského stavu nežilo na jejich državách velký počet usedlých, který se během téměř dvou století snížil přibližně o jednu třetinu. Nejvíce statků vlastnilo rytířstvo v době předbělohorské, jednalo se o 154 pozemků s celkovým počtem 6181 usedlých, naopak nejmenší podíl na pozemkové držbě v obou krajích mělo rytířstvo v poslední čtvrtině 18. století, zde jsem však nebyla schopna určit kolik usedlých na těchto statcích žilo.

5.3 Stav městský

Městský stav byl v zastoupení městy královskými, poddanskými nebo komorními. Stanovit přesný počet měst v Čechách na počátku novověku nebylo nikdy jednoduché. Kolem roku 1500 bylo v Království českém 39 královských měst a 83 měst vrchnostenských. K tomu je nutné přičíst 296 městeček, z nichž však mnohé bylo možné považovat spíše za větší vesnice. Zatímco na přelomu 15. a 16. století se v českých zemích nacházelo 418 městských lokalit, podle tereziánského katastru z 50. let 18. století se v zemi nacházelo 507 měst a městeček. Po třicetileté válce se města ocitla v úpadku, kdy ve většině měst bylo mnoho domů opuštěných, města byla zasažena

⁴⁶BŮŽEK, Václav, Nižší šlechta v politickém systému a kultuře předbělohorských měst, Praha 1996, s. 11.

epidemiemi a pobyty vojsk. Na úroveň stavu předbělohorského období se města královská a poddanské dostali na konci 17. a v polovině 18. století.⁴⁷

Tabulka 10 Pozemkové vlastnictví městského stavu v Plzeňském a Klatovském kraji

	počet panství	počet usedlých
berní rejstříky	17	1918
berní rula	15	1783
tereziánský katastr	10	2116
Schallerovy topografie	5	/

Z údajů z tabulky 10 lze říci, že městský stav měl jen velmi malý podíl na pozemkové držbě, a to jak v Plzeňském, tak v Klatovském kraji. Nelze však konstatovat, že by tento počet byl nikterak zanedbatelný. Pět královských a poddanských měst v těchto krajích v době vydání tereziánského katastru vlastnilo nejvíce držeb, celkem se jednalo o sedmnáct panství, na kterých žilo 1918 usedlých. Nejméně držeb držela města v poslední čtvrtině 18. století, kdy vlastnily pouze pět panství.

5.4 Stav duchovní

V Plzeňském a po roce 1751 i v Klatovském kraji se nacházelo mnoho velmi důležitých klášterů, jednalo se o klášter Teplá, Kladruby, Chotěšov a Pivoň v Plzni klášter sv. panny Margarety. Co se týče církevních řádů v těchto dvou krajích vlastnil majetek řád premonstrátů v klášteře Teplé a Chotěšově, dále řád dominikánů v Plzni, řád sv. Benedikta v klášteře v Kladrubech a jako poslední tu byl řád sv. Augustina v klášteře Pivoň.⁴⁸ Jak lze vidět v Tabulce 13 církev po roce 1773 ztratila téměř všech majetek v obou krajích vlivem zrušení klášterů, které provedl císař Josef II.

	počet panství	počet usedlých
berní rejstříky	6	1918
berní rula	8	1783
tereziánský katastr	14	2116
Schallerovy topografie	2 církevní usedlosti 7 usedlostí Náboženského fondu	/

⁴⁷ BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty*, Praha 2010, s. 121–123.

⁴⁸ DOLEŽALOVÁ, Marie, *Berní rula sv. 23, Kraj Plzeňský I.*, Praha 1952, s. 62.

Všeobecně se dá říci, že duchovenstvo nikdy nebylo výrazným držitel pozemků, a to jak v Plzeňském, tak v Klatovském kraji. Větší nárůst pak můžeme pozorovat mezi druhou polovinou 17. a druhou polovinou 18. století, kdy se počet panství téměř zdvojnásobil, poté však klesl až na samotné dno, když byly na konci 18. století kláštery v českých zemích postupně rušeny a jejich majetek propadl ve správu Náboženského fondu.

6 Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo prostřednictvím pramenů hromadné povahy pokusit se kvantitativně vyjádřit, jak se měnila struktura feudální držby jednotlivých stavů na území Plzeňského a Klatovského kraje. Konkrétně šlo o charakteristiku rozložení držby v polovině 17. století, první polovině 18. století a na sklonku 18. století a následnou komparaci všech těchto období na základě stavovské příslušnosti majitele příslušného feudálního celku a počtu na něm žijících usedlých. Ze zjištěných trendů lze říci, že od počátku 17. století měl majetkovou převahu stav rytířský, který si ji udržel až do druhé poloviny 18. století, kdy ho předstihl stav panský. Důvodem ztráty tohoto postavení byla jednak ztráta majetku a následné včlenění do měšťanstva, nebo naopak povýšením do stavu panského, dalším důvodem poté mohlo být vymření daného rod. I když stav panský vlastnil do druhé poloviny 18. století méně pozemků, než rytířstvo, lze konstatovat že si toto vynahradil na počtu usedlých žijících na jejich panstvích, jelikož zde žilo v průměru jednou tolik obyvatel než na statcích rytířů. Města, která v Plzeňském a Klatovském kraji vlastnila ve všech časových obdobích přibližně stejný počet usedlostí, který se pohyboval kolem 20. Oproti panskému a rytířskému stavu se na pozemcích měst žilo poddaným mnohem lépe než na těch vlastněných šlechtou, ale i zde se někdy vyskytly určité výtky. V obou krajích s pozemky hospodařilo nejen pět měst královských Plzeň, Klatovy, Rokycany, Domažlice a Stříbro ale i města poddanská jako Dobřany nebo Falknov. Pokud se podíváme na duchovenstvo, to bylo na Plzeňsku a Klatovsku zastoupeno řadou klášterů, ke kterým náležely přilehlé vesnice, pole a lesy. Jednalo se například o kláštery Teplá, Kladruby či Chotěšov. Podíl církve na majetkovém struktuře krajů byl zcela zanedbatelný. Nejvíce pozemků vlastnila katolická církev v druhé polovině 18. století, kdy vlastnila 17 pozemků, některé z nich církev získala díky pobělohorským konfiskacím. Avšak na konci 18. století ztratily tyto kláštery veškerý svůj majetek z důvodu rušení klášterů, které uvedl v činnost císař Josef II.

7 Seznam použité literatury a pramenů

Publikované prameny:

DOLEŽALOVÁ, Marie, Berní rula sv. 23, Kraj Plzeňský I., Praha 1952.

DOSKOČIL, Karel, Berní rula sv. 2, Popis Čech r. 1654: souhrnný index obcí, osad a samot k berní rule, Díl II., Praha 1953.

CHALUPA, Aleš, Tereziánský katastr český. Sv. 2, Rustikál kraje K-Ž, Praha 1966.

SEDLÁČEK, August, Rozvržení sbírek a berní r. 1615 dle uzavření sněmu generálního nejvyššími berníky učiněné, Praha 1869.

SCHALLER, Jaroslav, Topografie des Königreichs Böhmen. Zwölfter Theil Klattauer Kreis, Praha 1789.

SCHALLER, Jaroslav, Topografie des Königreichs Böhmen. Neunter Theil Pilsner Kreis, Praha 1789.

ZAHRADNÍKOVÁ, Magda, ČADKOVÁ, Iva, Berní rula sv. 24, Kraj Plzeňský II., Praha 2002.

ZAHRADNÍKOVÁ, Magda, ČADKOVÁ, Iva, Berní rula sv. 25, Kraj Plzeňský III., Praha 2003.

Studie ve sborníku:

MIKULEC, Jiří, Města a vesničtí poddaní v pobělohorské době. In: Česká města v 16.–18. století, Praha 1991.

Monografie:

BŮŽEK, Václav a kol., Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty, Praha 2010.

BŮŽEK, Václav, Nižší šlechta v politickém systému a kultuře předbělohorských měst, Praha 1996.

KNOZ, Tomáš, Pobělohorské konfiskace: moravský průběh, středoevropské souvislosti, obecné aspekty, Brno 2006.

- MACEK, Jaroslav, ŽÁČEK, Václav, Krajská správa v českých zemích a její fondy, Praha 1958.
- MAŠEK, Petr, Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Díl I. A-M, Praha 2008.
- MAŠEK, Petr, Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Díl II. N-Ž, Praha 2010.
- MAŤA, Petr, Svět české aristokracie (1500-1700), Praha 2004.
- MIKULEC, Jiří, Poddanská otázka v barokních Čechách, Praha 1993.
- PALACKÝ, František, Popis království Českého, Praha 1848.
- PETRÁŇ, Josef a kol., Dějiny Československa 1. Do roku 1948, Praha 1990.
- PETRÁŇ, Josef, Dějiny hmotné kultury. Díl II (1). Kultura každodenního života od 16. do 18. století, Praha 1995.
- RYCHLÍK, Jan, PENČEV, Vladimír, *Od minulosti k dnešku. Dějiny českých zemí*, Praha 2014.

8 Resumé

The aim of this bachelor thesis was to express, how was changed the structure of feudal possession on territory of Pilsen and Klatovy region by using the necessary sources. Specifically, it was a characteristic of distribution of possession in the middle of the 17th century, the first half of the 18th century and at the end of the 18th century and the subsequent comparison of all three periods based on the status of the owner of the respective feudal ensemble and the number of people living on them. It was not only about determining which of the states had the most extensive or the most limited ownership, but also about finding causes within the wider framework of Czech history. The main sources used in this work were berni rula, Theresian cadastre and topography written Jaroslav Schaller.

9 Přílohy

Příloha č. 1 Seznam panství v Plzeňském kraji 1654

Štěpánovice	P.Societatis Jesu v Klatovech	33
Borek	P. dominikáni v Plzni	6
Tomačino (Domašín)	chrám páně v Ludicích	10
Chotěšovy	řád premonstrátů	607
Kladruby	P. Roman opat řádu sv. Benedicta	440
Kacerov	klášter Plaského řádu sv. Benedicta	168
Pivoňka (Pivoň)	řád sv. Augustína	136
Teplá	řád premonstrátů	983
panství Königswart (Kynžvart)	bratři Metternichové	276
panství zebovské (Cebiv)	J. M. Barbora Eusebie kněžna z Brandenburku	70
panství dešenické	p. Adam Hynek Vrábský z Vráby	138
panství tejské (Horšovský Týn)	p. Adam Matyáš hrabě z Trautmansdorfu	832
panství štáhlavské	p. Adam Václav Kokořovec z Kokořova	136
panství Pürten a Miess (Brť a Měchov)	p. Antonín Questemberg	38
panství švihovské	p. bratři Čmínové z Chudenic	112
panství Pivoňany	p. bratři z Řičan	55
panství poříčské (Červené Poříčí)	p. Craft hrabě z Cronenburgku	111
panství Milečice	p. Diviš hrabě z Dobrše	51
panství Manětín (Manětín)	p. Ferdinand Rudolf hrabě Lažanský	153
panství Planý (Planá u Mar. Lázní)	p. Franc Arnošt hrabě ze Šliku	711
panství Švanberk (Krasikov)	p. Jan Fridrich z Svamberka	861
panství falknovské (Sokolov)	p. Jan Hertvík hrabě Nostic	404
panství hostounské	p. Jan Ludvík hrabě z Štarenbergu	333
panství bělské (Dolní Bělá)	p. Jan Vykart hrabě Vřesovec	234
item Běšiny	p. Jaroslav hrabě Kocov	79
panství poříčské (Spálené Poříčí)	p. Jiřík Vratislav z Mitrovic	91
panství toužimské	p. Julian Hendrich kníže ze Sassu	500
panství bystřické (Bystřice n. Uhl.)	p. Karel Heřman hrabě z Dobrše	223
panství hradíšťské	p. Kryštof Karel ze Svárova	154
panství Amonsgrün (Úbočí)	p. Lothar z Metternichu	24
panství obycké (Obytce)	p. Maximilian hrabě Kocov z Dobrše	61
panství Opálka	p. Maximilian hrabě Martinic	230
panství plánické	p. Maximilian hrabě Martinic	353
panství Neymark (Všeruby)	p. Maximilian hrabě z Dobrše	99
panství Pernartice (Bernartice)	p. Paris de Spanco	89
panství Jindřichovice	p. Sezim Jan z Vrtby	30
panství prattyštenstejnské (Nečtino, Nečtiny)	p. Václav Kokořovec z Kokořova	209
panství tejnické	p. Vilém Albrecht Krakovský z Kolovrat	135
panství Předslav	p. Vilém Petr z Řičan	10
panství Buková	p. Voldřich Adam z Řičan	33
panství svatokřížské (Újezd sv. Kříže)	p. Volf Fridrich z Lamingu	675
panství Bor	p. Zikmund Fridrich hrabě z Götcezu	307
panství nekřížské	p. Zikmund Fridrich hrabě z Götcezu	88
panství rakolužské	panna Kateřina z Řičan	6
panství Staré Sedliště	panna slečna Kavkovna	138
panství Roupov a Žinkov	pí. Alžběta Benigna hrabinka z Rozvadova	256
panství Kout a Záhořany	pí. Anna Eliška hrabinka Cratcová	245
panství křimické	pí. Barbara Eusebia kněžna z Brandenburku	88
panství Šönbrun	pí. Estera Juliana Hazenburgrová	34
panství zvíkovské (Zvíkovec)	pí. Eva Efirozima Tejšovská	37
panství Kocenice (Chocenice)	pí. Kateřina hrabinka Kolničová	52
panství Štědrá	pí. Kateřina Kokořovcová z Vrtby	58
panství Zelená Hora	pí. Lidmila Benigna hrabinka z Štemberka	349
panství Osek	pí. Lidmila Eliška Malovcová z Kokořova	236
panství Přimda	pí. Poxlina Lindulová z Lindlu	145
panství Malonice	pí. Poxlina z Chynic	27
panství Příchovice	pí. Vdova Marie Monica Švihovská	163
panství Tachovo	sirotci Hussmanovský po p. Janovi Filipovi z Namedy	537
panství Malechov	sirotci p. Jetřicha Měsíčka	17
statek Ousilovo (Úsilov)	p. Filip Šic	38
statek Oulice (Úlice)	p. Kryštof Jiří z Plešnic	26
statek Oujezd nad Mzí	p. Theofil Kleo z Roudné	9
statek Oujezd z Purkhartův	Jan Karel Kokořovec	28
statek Oujezdec	pí. Eliška z Eberka	5

statek Ouňovice (Únějovice) a Srbice	p. Jan Karel Žákovec	199
statek Oujezdo Březanského	p. Březanský	6
statek Bernartice	pí. Magdaléna Perglová	3
statek Boříkovy	p. Jan Karel Pernklov	6
statek Bílý Mlejn	p. Karel František z Újezda	9
statek Blatnice	in sequestro	5
statek Buková	pí. Kateřina Magdaléna Šiliková	4
statek Chotiměře	p. nejl. Leutenant Hübnerp.	10
statek Čemino	pí. Eva Kateřina Harantová	16
díl Chlístova	pí. Eva Kryzelda Kadovská	5
statek Chlumčany	p. František Diviš Vratislav	56
statek Chudenice	p. Teobald Protiv Černín	103
statek Chotíkovo	pí. Kateřina Juliana Myllerová	3
statek Číhaná	p. Jiří Mikuláš Dlouhovský	16
statek Chodová Planá	p. Jan Albrecht z Heimhaussenu	271
statek Dolejší Lukavice	p. Otto Jiří z Helmersannu	51
statek poliňský (Poleň)	p. Voldřich Chlumčanský	33
díl statku Dlaždova (Dlažov)	p. Adam Sedlecký	7
statek poliňský	p. Jan Chlumčanský	32
statek poliňský	panna Kryzelda Nebílovská	30
statek Drstlavice	pí. Kateřina Vydersperková	8
statek Dolany a Tichodily (Těchoděly)	p. Jan Broum (Braun)	12
statek Dolany	p. Ladislav Vladislav Vyderšperkar	31
díl statku Radinova	p. Julius Vik	10
statek Dlaždovo (Dlažov)	p. Jindřich Příchovský	10
díl Chlístova	p. Jan František Štrauss	9
statek Drmalovo	p. Jiří Kryštof Daniel Frohshammer	16
statek Jivjany	p. Václav Štilfrýd Žákavec	14
statek Habartice	pí. Regina Kocová	7
statek Hořejší Lukavice	p. Markart Lukavecký	14
statek Hrádek	p. Ondřej Štechar	7
statek Hunčice	p. Ladislav Zádubský	7
statek Hradiště ! Dvůr	p. Fridrich Běšin	3
statek Janovice	p. Jindřich Marquart Varlejch	64
statek Kšenice (Křenice)	p. Ferdinand Břesovec	10
statek Kanice	p. Vilém Kanický z Čachrova	25
statek Kloušov	pí. Eva Beryngerová	6
statek Kydliny	pí. Anna z Eberka	19
statek Kamenice	P. Jan Heřman Franc z Bubna	32
statek Kozolupy	p. Jan Stragovský	18
statek Kršín (Koršín, Kořen)	pí. Eva Šlessingerová	3
statek Lhotka	p. Jan Adam Kousko	29
statek Lipno	p. bratři Braunové	15
statek Langendörfflas (Dlouhý Újezd)	pí. Alžběta Perglová	27
statek Lužany	p. Jan Vilém Příchovský	30
statek Lišťany	p. Albrecht Příchovský	35
statek Lehotta (Lhota) dvůr	p. Bohuslav Lehomský	4
statek Labanth (Labuť)	p. Jan Vavřinec Tuchar	10
statek Lohová	p. Stahlík z Plzně	23
statek Loučimo	p. Jindřich Vlasatý	10
statek Měcholupy	pí. Alžběta Zuzana Perglová	25
statek Makovo	p. Sazim Sedlický z Oujezdce	12
Malý Hoštice (Hoštičky)	p. Mikuláš Jan Nebílovský	10
statek Mutěňino	p. Jakub Jan z Videršperku	63
statek Mirešovy (Mirošov)	pí. Marije Maximiliana Vratislavová	84
statek Mezholze	p. Jindřich Purkhart Vydersperkar	22
statek Malinec	pí. Johanna Fremutová	7
statek Malesice	pí. Lidmila Loubská	68
statek Merklino	p. císařský prokorát Jan Greff	59
statek Nahošice	p. Jan Jindřich Vorlov	25
statek Nové Čestíno	pí. Anna Kateřina Kotzová	15
statek Nezdrazice	p. Adam Sak	7
statek Netonice	p. Mikuláš Mirobelov z Plzně	16
statek Němčice	p. Volf Adam Perglar	42
statek Nové Sedliště	p. Jan Vilém Tuchar	34
statek Schwannenbrück (Mostek)	p. Jan Jiří Widersperg	19
statek Nebílovy	p. Jan Adam Kokofovec	176
statek Nakenden Dörffles (Nahý Újezdec)	pí. Eva Polixena Trautenbergkerová	22

statek Nebřimovo (Nevřeň)	p. Mathes Gottfried z Tuškova	6
statek Ošelno	P. Rudolf Šerndinger	38
statek Přívozec	p. Jan Vilém Kyšperkský z Vřesovic	15
statek Prádlo	p. Jindřich Lapáček	79
statek Prostiboř	p. Jan Kryštof Wolfingar	49
statek Petrovice	p. Adam Petr Kokořov	60
statek Prejn (Ptetín)	p. bratři Videršpergarové	50
statek Puclice	p. Vilém Protiv Šafman	34
statek Pautten (Poutno)	p. Jiří Vojtěch Šindl	6
statek Puršov a Uršov	p. sekretář Alsterl	60
statek Pošvice	p. Antonín Šteinbach	12
statek Rochlovo	p. Jan Adam Henningar	13
statek Radimice	pí. Eliška Hornochová	8
statek Rosnpergk (Poběžovice)	p. Daniel Pacht	145
statek Řeneč	p. Adam Jaroslav Loubský	87
statek Řešhlavy (Hřešhlavy)	p. Adam Protiv Běšín	21
statek Smržovice	p. Maximilian Přichovský	31
statek Slavikovice	p. Jan Mauric z Wyderspergku	18
statek Sobětice	p. Jakub Longin	9
statek Svojšíno	p. Albrecht Přichovský	43
statek Sönwaldt	pí. Anna Salomena Tucharová	58
statek Střazoměře (Střeziměř)	p. Jaroslav Širndinger	19
statek Štěnovice	p. Adam František Henygar	32
statek Skočice	p. Vilém Václav Broum	21
statek Svinná	pí. Alžběta Paulerová	33
statek Skupš (Skupeč)	p. Jan Vilím Podmoklský	26
statek Tasnovice	p. Otto Jiří z Helwersannu	86
statek Těnovice	p. Kryštof Karel ze Svárova	77
statek Vogelsang (Lhotka)	p. Kryštof Jonáš Tuchar	17
statek Veselí	p. Jan Joachym Čejek	8
statek Volešná	p. Jan Jindřich Krašup	57
statek Wurka (Borek)	p. Jindřich Purkhart Merklínský	16
statek Vlkošovy	p. dědicům Vodňanským	10
statek Vevrová (Věvrov)	p. Broum	1
statek Vidlice (Vidice)	pí. Sybila Maximiliana Štampachová	46
statek Waserau (Bezvěrov)	p. Adam Vyderspergar	31
statek Vostračino (Osvračín)	p. Jindřich Jiří Černín	31
statek Vohová (Vochoy)	pí. Anna Prüllenhowerová	7
statek víska Robčice	p. Jan Lenays	6
statek Votino (Otín)	pí. Lidmila Kanická	14
statek Waldtheimb	slavní komora česká	31
statek Žitino	p. Vilém Breňek Pinkhart	39
statek Žďár	p. Mikuláš Vilém Horsický	48
statek Zíkov a Liblín	pí. Anna Alžběta Rennová	51
Královské město Plzeň		239
Královské město Rokycany		122
Královské město Klatovy		335
Královské město Domažlice		239
Královské město Stříbro		228
vesnice královskému městu Plzni přináležející		213
vesnice k. m. Rokycanům přináležející		86
vesnice k. m. Klatovům přináležející		39
vesnice k. m. Domažlicím přináležející		142
vesnice k. m. Stříbru přináležející		73
Vrchní Lukavice	k městu poddacímu Dobřanům náležejícím	9
Loobss (Lobzy)	k městu poddacímu Falknovu náležejícím	7
Hangerdorf (Olešovice)	k městu poddacímu Neymarku (Úterý) náležejícím	21
Enkengrün (Jankovice)	k městu poddacímu Teplý náležejícím	15

Blíživa (Blížejov)	k městu poddacímu Horšovu Tejnu náležejícím	15
--------------------	---	----

Příloha č. 2 Seznam panství v Plzeňském a Klatovském kraji 1757

městečko Janovice n. Úhlavou	hrabě Karel Josef z Palmu	67
město Blovice	hrabě Prokop Krakovský z Kolovrat	82
město Horšovský Týn	hrabě František Norbert Trautmansdorf	193
město Kdyně	hrabě Hugo Jan Filip Stadion	70
město Nepomuk	hrabě Adolf z Martinic	108
město Nýrsko	hrabě Karel Josef z Palmu	83
město Poběžovice	svobodný pán Filip Vilém Linker z Luetzenwieck	76
město Strážov	věřitelé hraběte Bredy	61
město Všeruby	hrabě Hugo Jan Filip Stadion	69
panství Bystřice nad Úhlavou	hrabě Karel Josef z Palmu	485
panství Červené Poříčí a Roupov	hraběnka z Töringenu	225
panství Horšovský Týn, Houstoň a Tasnovice	hrabě František Norbert Trautmansdorf	1337
panství Hradiště	hrabě Prokop Krakovský z Kolovrat	137
panství Chudenice	hrabě Prokop Černín z Chudenic	638
panství Plánice	hrabě Michal Martinic	437
panství Poběžovice	svobodný pán Filip Vilém Linker z Luetzenwieck	113
panství Trhanov	hrabě Jan Filip Stadion	1127
panství Týnec	hrabě Jan Josef Krakovský z Kolovrat	340
panství Újezd sv. Kříže	hrabě Jan Josef Zucker	332
panství Zelená Hora	hrabě Adolf z Martinic	275
panství Žinkovi, Žitín, Petrovice a Měčín	hrabě Jan Josef z Vrtby	189
statek Bernartice	kníže Tomáš z Löwensteinu	213
statek Bezděkov	hrabě Šebestián František Josef Khünigel	52
statek Blížejov a Malonice	město Horšovský Týn	11
statek Dolní Lukavice	hrabě Ferdinand Morzin	291
statek Ježovy, Ptetín a Přetín	hrabě Ferdinand Morzin	114
statek Kanice	svobodný pán Jan Hilprand Ottenhausen	44
statek Merklín	hrabě Ferdinand Morzin	130
statek Nový Čestín	svobodná paní Rajská z Dubnice	15
statek Obytce	hrabě Thun	85
statek Olešná	kněžna Löwensteinovvá	80
statek Ostrov	svobodný pán Filip Vilém Linker z Luetzenwieck	36
statek Osvračín	hrabě Prokop Vojtěch Černín z Chudenic	28
statek Podhůří	svobodná paní Říčanská	2
statek Podolí	dědici hraběte Terzi di Sissia	19
statek Prostiboř	kněžna Löwensteinovvá	18
statek Vidice	kněžna Löwensteinovvá	61
svobodný dvůr deskový	hrabě František Norbert Trautmansdorf	?
statek Pučlice	svobodný pán František Schirnding	42
dvůr Radinovy	svobodný pán František Tunker z Hausburnu	?
statek Bernartice	Antonín Běšín	4
statek Bořkovy	pan Maximilián z Bergu	6
statek Darmešl	Kašpar Leopold Pergler z Perglasu	22
statek Dlažov a Spůle	pan Karel Dominik Nigroni z Riesenbachu	26

statek Drslavice	pan František Dionysius z Vidršperku	8
statek Grafenried	Jan František von Werner	74
statek Habartice	František Adam Janovský z Janovic	9
statek Hradiště	pan Josef z Vidršperku	6
statek Chlístov	pan Jaroslav z Kadova	7
statek Chotiměř	paní Eleonora z Širtyngu	15
statek Chřepice	pan Fruwein z Podolí	6
statek Jindřichovice	pan Karel Janovský z Janovic	21
statek Klenová	Jan Josef Hartlieb	33
statek Libkov	Ludvík Jan z Kattenau	45
statek Loučice	František Michael z Marinic	16
statek Loučim-dvůr Faltinovský	Faltin	1
statek Lužany	Josef Altvater	65
statek Malinec	Maxmilián z Harnachu	11
statek Malonice	František Roch z Běšín	16
statek Miletice	Josef Schmidtgrabner z Lustenecku	45
statek Mostek	Jan z Wiederspergu	39
statek Mutěňín	Jan z Wiederspergu	98
statek Nahošice	Ondřej Otto z Ottenthalu	33
statek Otín	František Adam Janovský z Janovic	10
statek Předslav	František Adam Janovský z Janovic	6
statek Přichovice	Václav Henigar z Seeburgu	59
statek Přivozec	paní Dohalská	43
statek Radonice	Josef Jáchym Schmidtgrabner z Lustenecku	14
statek Smržovice	Jan Ludvík Hubartus z Kotnova	6
statek Teplice	František Antonín Locher z Lindenheimu	19
statek Tetěnice	Jan Josef Nesslinger ze Schleichengraben	6
statek Újezdec	paní Penten Riederová	8
statek Vlčí	Josef Altvater	9
svobodný dvůr fiskální	Antonín Zessner ze Spizenberku	1
svobodný dvůr Měčkov	František Jindřich z Seebergu	?
svobodný dvůr Mlýnec	dědici Františka Antonína Hrobčického z Hrobčic	?
svobodný dvůr Polinovice	Jan Pergler z Perglasu	4
dvůr Spůle	Karel Dominik Nigrone z Riesenbachu	?
královské město Domažlice		279
královské město Klatovy		401
vsi královského města Domažlice	královské město Domažlice	171
vsi královského města Klatovy	královské město Klatovy	38
město Přeštice	prelát benediktinského řádu Kladruby	104
statek Měcholupy	velkopřevorství maltézského řádu v Praze	55
statek Pivoň	Řád sv. Augustina	162
statek Svrčovec	Jezuitská kolej Klatovy	47
statek Žerovice	prelát benediktinského řádu Kladruby	47
dvůr Čankov	město Stráž	29
město Bor	kníže Tomáš z Löwensteinu	224
město Kynžvart	hrabě František Jiří Metternich	110
město Radnice	hrabě Jan Václav z Bubna a Litic	spolu s panstvím
město Stráž	kníže Tomáš z Löwensteinu	129
město Toužim	markrabě Ludvík Jiří Bádenský	167
městys Krásné Údolí	markrabě Ludvík Jiří Bádenský	50
městys Útina	markrabě Ludvík Jiří Bádenský	73
městys Všeruby	svobodný pán Ferdinand Kyšpergský z Vřesovic	73

panství Bezdržice, Krasíkov, Ouštejn a Cebiv	kníže Tomáš z Löwensteinu	2761
panství Bor	kníže Tomáš z Löwensteinu	171
panství Brložec	markrabě Ludvík Jiří Bádenský	153
panství Chodová Planá	hrabě Zikmund Haim Hausen	350
panství Křimice	hrabě Jan Josef z Vrtby	120
panství Kynžvart	hrabě František Jiří Metternich	286
panství Líšťany	hrabě Julius Xaver Hamilton	83
panství Manětín	kněžna Lažanská	290
panství Mirošov	Císařovna Marie Terezie	139
panství Nečtiny	hrabě Ferdinand Jakub Kokořovec z Kokořova	266
panství Někmiř	hrabě Jan Josef z Vrtby	126
panství Planá	hrabě František Václav Sinzendorf	1089
panství Radnice	hrabě Jan Václav z Bubna a Litic	180
panství Štáhlavy, Nebílovy a Chocenice	hrabě Heřman Černín z Chudenic	479
panství Tachov	hrabě Adam Filip Losy z Losymthalu	550
panství Toužim	markrabě Ludvík Jiří Bádenský	201
panství Trpísty a Třebel	hrabě Václav Sintzendorf	508
panství Velké Dvorce	hrabě František Ferdinand Novohradský z Kolovrat	310
statek Bělá	hraběnka Klenovská z Klenového	65
statek Částkov	hrabě Adam Filip Losy z Losymthalu	72
statek Dlouhý Újezd	hrabě Jan Josef z Vrtby	32
statek Dolní Žandov	hrabě František Jiří Metternich	76
statek Hřešihlavy	svobodný pán Ferdinand Rummerskirch	4
statek Kozolupy	svobodný pán Antonín ze Schirndingu	39
statek Kunějovice	věřitelé hraběnky Silvie Klenovské	18
statek Lesná	dědici sv. Pána Jáchyma z Schirndingu	55
statek Malesice	svobodný pán Antonín ze Schirndingu	35
statek Nové Sedliště	svobodný pán František Schirnding	36
statek Osek	hrabě Jan Šternberk	104
statek Ošelín	svobodný pán Rudolf Schirnding	28
statek Pňovany	svobodný pán Josef František Schirnding	31
statek Pořejov a Úšava	hrabě Adam Filip Losy z Losymthalu	65
statek Přimda	hrabě František Ferdinand Novohradský z Kolovrat	183
statek Svinná	svobodný pán Alex Lederbour	25
statek Svojšín	svobodný pán Václav Příchovský z Příchovic	68
statek Štěchovice	hraběnka Terezie Pöttingová	37
statek Úbočí	hrabě Jiří Metternich	44
statek Úlice	svobodný pán Josef František Schirnding	26
statek Vlkýš	dědici svobodného pána Karla Antonína Kfellerera ze Sachsengrunu	13
statek Zahájí	kníže Lobkovic	37
statek Zahrádka	hrabě Ignác Kokořovec z Kokořova	7
statek Žíkov a Liblín	svobodný pán Alex Ledebour	125
svobodný dvůr Třebel	hrabě František Ferdinand Novohradský z Kolovrat	1
statek Dolany	Josef František Oldřich z Milachu	2
statek Dolany a Rážov	Josef František Oldřich z Milachu	10
statek Rochlov	Kryštof z Milachu	11
statek Staré Sedliště	dědici Josefa Ignáce Langera	126
statek Studánka	Jan Wolfgang Pergler	31
statek Těchoděly	František Josef Kölsich	2
statek Terešov	Antonín Strojetic z Strojetic	20
statek Tisová	Kašpar Leopold Pergler z Perglasu	38
svobodný dvůr Těchlovice	Josef Streer ze Streernwir	1

svobodný dvůr Těchlovice	Adam Mestl	1
svobodný dvůr Těchlovice	Hugo František z Trutenthalu	1
svobodný dvůr Těchlovice	Ondřej Zemek	1
statek Poutnov	Václav Schlinder z Hirschfeldu	23
statek Prašný Újezd	Jan Ferdinand Kager ze Stamrachu	9
statek Hracholusky	Josef Pergler z Perglasu	6
statek Měchov	dědici Josefa Ignáce Langerera	28
statek Nahý Újezdec	Henigarová ze Seeberku	304
statek Nezdražice	Josef Plankenheim	19
statek Lhotka	Kašpar Leopold Pergler z Perglasu	15
statek Lipno	František Josef Kölich	15
statek Luhov Díl 1	Václav Steinbach z Kranig	12
statek Luhov Díl 2	Václav Steinbach z Kranig	19
statek Zvíkovec	paní Rabenhudtová ze Suchlí	27
statek Chrančovice	Václav František Wiedersperk z Wiedersperku	14
statek Jezná	Jan Václav z Otěšovic	1
statek Újezd nade Mží	František Josef Kölich	11
statek Labuť	Jan Vilém Tucher ze Šoverova	17
statek Kořen	Jan Ferdinand Braun z Braunstrorfu	8
město Dobřany	klášter Chotěšov	?
město Kladruby	prelát benediktinského řádu Kladruby	121
panství Chotěšov	prelát premostrátů řádu Chotěšov	1051
panství Kladruby	prelát benediktinského řádu Kladruby	601
panství Spálené Poříčí	Pražská Kapitula	239
panství Teplá	prelát premostrátů	1493
statek Kačerov	prelát cisterciánského kláštera v Plasích	214
statek Halže	pauláni Tachov	30
statek Dobřany	město Dobřany	13
královské město Plzeň		308
královské město Rokycany		203
královské město Stříbro		191
vsi královského města Plzně		288
vsi královského města Rokycany		125
vsi královského města Stříbro		112